

Judyta Cabańska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Gospodarki Międzynarodowej,
Katedra Europeistyki
judyta.cabanska@ue.poznan.pl

ZNACZENIE IMIGRACJI W KSZTAŁTOWANIU DYNAMIKI LUDNOŚCI KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Dynamika ludności, czyli zmienność w czasie liczby ludności, jest wyrażana za pomocą współczynnika przyrostu rzeczywistego oraz współczynnika przyrostu naturalnego. Przyrost rzeczywisty jest większy (lub mniejszy) od przyrostu naturalnego¹ o wielkość migracji netto. Dynamika ludności kształtowana jest zatem pod wpływem następujących czynników: rozrodczości, umieralności i migracji [Okólski i Fihel 2012].

Pomimo niskiego przyrostu naturalnego, charakteryzującego państwa Unii Europejskiej, liczba ludności w Unii w ostatnich latach systematycznie wzrasta, co jest wynikiem dodatniego salda migracji w Unii. Relatywnie dobra sytuacja ekonomiczna oraz stabilność polityczna sprawiają, że UE jest regionem świata przyjmującym bardzo dużą liczbę imigrantów. W 2010 roku pomimo wzrostu bezrobocia i kryzysu ekonomicznego do krajów członkowskich UE przybyło 2,5 mln imigrantów z państw trzecich. Napływ imigrantów jest uważany za istotny instrument wzrostu gospodarczego, gdyż dzięki niemu uzupełniane są niedobory na europejskim rynku pracy [Duszczyk 2012].

W artykule podjęto próbę określenia roli imigracji w kształtowaniu dynamiki ludności krajów członkowskich UE. Dodatkowo scharakteryzowano udział cudzoziemców w strukturze społeczeństw krajów członkowskich.

Słowa kluczowe: imigracja, Unia Europejska, demografia UE, cudzoziemcy w UE.

Klasyfikacja JEL: F22, J11, J61.

¹ Różnica między liczbą urodzeń a liczbą zgonów.

THE ROLE OF IMMIGRATION IN THE POPULATION DYNAMICS OF EUROPEAN UNION MEMBER STATES

Abstract: The population stock is influenced by a combination of natural change (the difference between live births and deaths) and net migration. In the light of the on-going trend of population ageing experienced in the EU, international migration plays a significant role in the size and structure of the population in most EU countries. The relative economic prosperity and political stability of the EU are thought to have exerted a considerable pull effect on immigrants. The aim of this paper is to discuss the impact of immigration on the population stock in EU member states. Additionally, the article presents the proportion of foreigners in the EU-27 population.

Keywords: immigration, European Union, EU demography, foreigners in the EU.

Wstęp

Mobilność ludności jest obok przyrostu naturalnego jednym z najbardziej istotnych czynników oddziałujących na sytuację demograficzną kraju. W obliczu niskiego przyrostu naturalnego oraz związanego z tym problemu starzenia się społeczeństw europejskich, rola migracji międzynarodowych w kształtowaniu stanu i struktury ludności wzrasta.

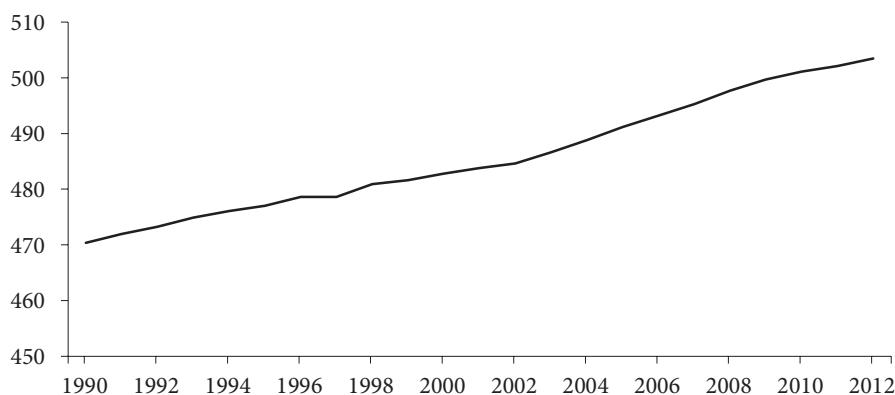
Migracja jest uwarunkowana wieloma czynnikami gospodarczymi, politycznymi czy społecznymi, dzielonymi, zgodnie z modelem Lee [1966], na występujące w kraju pochodzenia migranta (czynniki wypychające – *push*) lub w kraju docelowym (czynniki przyciągające – *pull*). Do czynników wypychających zalicza się najczęściej wysokie bezrobocie, niskie wynagrodzenie, czynniki demograficzne (np. przeludnienie). Wśród czynników przyciągających najczęściej wymienia się możliwość łatwego znalezienia zatrudnienia, wysokie zarobki czy lepsze warunki pracy [Duszczyk 2011]. Zgodnie z zaproponowanym przez Lee modelem *push-pull*, wpływ na decyzję o migracji mają także okoliczności pośrednie (*interval obstacles*), do których należą na przykład bariery administracyjne oraz indywidualne cechy migrantów. Skłonność do migracji zależy zatem od bilansu czynników wypychających w miejscu pochodzenia oraz czynników przyciągających w miejscu przeznaczenia migranta, zmodyfikowanych o przeszkody, które mogą stanowić okoliczności pośrednie oraz cechy migrantów [Okólski i Fihel 2012]. Stabilność polityczna i relatywnie dobra sytuacja ekonomiczna krajów UE były istotnym czynnikiem przyciągającym dla imigrantów spoza Wspólnoty.

Zjawisko migracji wywołuje konsekwencje, które ponoszą zarówno państwa wysyłające, jak i kraje przyjmujące migrantów. Skutki te mogą mieć charakter ekonomiczny lub pozaekonomiczny i oddziaływać na sferę zarówno gospodarczą, jak i społeczną. Do pozytywnych skutków migracji dla kraju wysyłającego zalicza się zmniejszenie bezrobocia, wynikające z odpływu siły roboczej za granicę, a także transfery pieniężne z zagranicy oraz podwyższenie umiejętności powracających emigrantów [Piklikiewicz 2000]. Najważniejszymi negatywnymi efektami migracji, oddziałującymi na gospodarkę kraju emigracji, są: drenaż mózgów i utrata wykwalifikowanej siły roboczej oraz zmiany demograficzne, w tym spadek liczby ludności i zniekształcenie struktury wiekowej. Dla krajów przyjmujących natomiast imigracja jest korzystna, gdyż zapewnia efektywną alokację zasobów, dostarcza tańszej i bardziej efektywnej siły roboczej, przez co wpływa na efektywność wytwarzania i przyczynia się do wzrostu dobrobytu w kraju imigracji [Oczki 2002]. Do korzystnych efektów migracji w krajach przyjmujących zalicza się także zmiany demograficzne w postaci utrzymania/zwiększenia liczby ludności oraz spowolnienia starzenia się społeczeństwa spowodowanego imigracją ludzi młodych, a także możliwość skorzystania z wiedzy i kwalifikacji imigrantów [Budnikowski 2001]. Negatywne skutki dla kraju przyjmującego pracowników z zagranicy są związane z wpływem imigracji na poziom bezrobocia i dynamikę płac oraz na postęp techniczny. Napływ taniej siły roboczej powoduje przesunięcie zasobów do pracochłonnych gałęzi gospodarki, co hamuje postęp techniczny. Imigranci, zwłaszcza niewykwalifikowani, mogą powodować spadek płac realnych, a także stanowić konkurencję dla miejscowej siły roboczej, zwiększając poziom bezrobocia w kraju imigracji. Ponadto państwo przyjmujące ponosi straty w postaci wzrostu wydatków w bilansie płatniczym, wynikającym z transferu części środków pieniężnych do krajów pochodzenia imigrantów.

Celem artykułu jest próba określenia wpływu imigracji na dynamikę ludności krajów Unii Europejskiej w latach 1990–2012. Analizie poddano zjawisko imigracji zarówno z państw trzecich, jak i w ramach Wspólnoty. Dodatkowym celem pracy jest scharakteryzowanie udziału cudzoziemców w strukturze społeczeństw krajów członkowskich. W pierwszej części artykułu analizie zostały poddane zmiany w liczbie ludności w latach 1990–2012. Druga część stanowi charakterystykę udziału obcokrajowców w populacji UE. W artykule dokonano analizy statystycznej danych ilościowych, przeprowadzonej z wykorzystaniem danych statystycznych Eurostatu.

1. Stan ludności w Unii Europejskiej w latach 1990–2012

Stan ludności jest definiowany jako liczba ludności zamieszkującej dane terytorium w określonym momencie [Okólski i Fihel 2012]. Pomimo narastającego problemu starzenia się społeczeństwa europejskiego, liczba ludności w Unii Europejskiej systematycznie rośnie. W 2010 roku przekroczyła pół miliarda osób. W 2012 roku stan ludności łącznie we wszystkich krajach UE wynosił już 503 mln, co stanowiło ponad 1 mln więcej niż w roku 2011. W okresie 1990–2012 łączny przyrost liczby ludności UE wyniósł ponad 30 mln (rysunek 1).

Rysunek 1. Liczba ludności w UE w latach 1990–2012 (w mln osób)

Źródło: Na podstawie danych statystycznych Eurostatu [2013f]

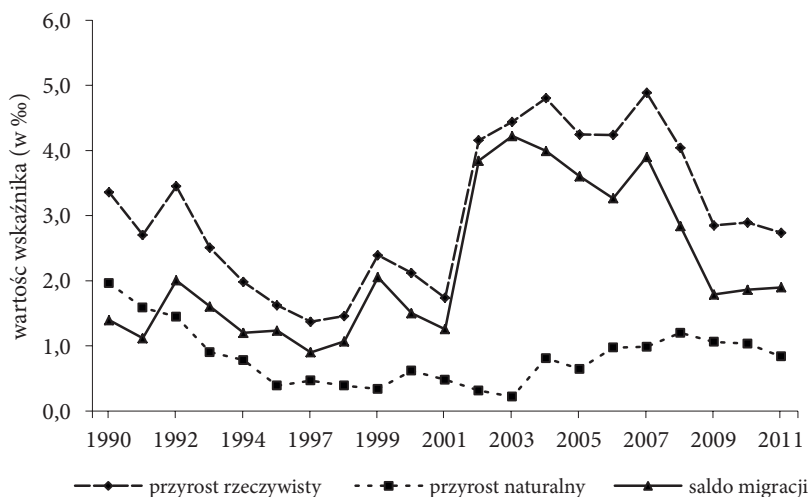
Najwyższe tempo wzrostu liczby ludności zostało odnotowane w latach 2002–2008, kiedy wskaźnik przyrostu rzeczywistego był wyższy niż 4‰. W latach 2008–2012 liczba ludności wzrastała wolniej (2–3‰), jednak tendencja rosnąca stale się utrzymuje.

2. Zmiany liczby ludności w UE w latach 1990–2012

Stan ludności jest wynikiem naturalnych zmian liczby ludności (liczba żywych urodzeń pomniejszona o liczbę zgonów) oraz salda migracji (liczba imigrantów pomniejszona o liczbę emigrantów i powiększona o korektę statystyczną). Wzrost liczby ludności występuje wówczas, gdy wynik salda migracji powiększony o liczbę urodzeń i pomniejszony o liczbę zgonów jest dodatni.

Na rysunku 2 zaprezentowano udział zmian naturalnych i salda migracji w całkowitej zmianie liczby ludności UE w latach 1990–2012.

Naturalne zmiany odgrywają coraz mniejszą rolę w kształtowaniu stanu ludności. Współczynnik przyrostu naturalnego na początku badanego okresu wynosił 2%, po czym systematycznie spadał, osiągając najniższy poziom w 2003 roku (0,21‰). W ostatnich dziewięciu latach stopa przyrostu naturalnego dla UE oscyluje wokół poziomu 1‰ [Duszczyk 2012].

Rysunek 2. Zmiany liczby ludności UE w latach 1990–2012

Źródło: Na podstawie danych statystycznych Eurostatu [2013a, 2013b, 2013e, 2013f, 2014b]

Relatywnie niewielki udział zmian naturalnych we wzroście całkowitej liczby ludności jest wynikiem niskiej liczby urodzeń i wysokiej liczby zgonów, jak również zwiększenia salda migracji. Rola migracji w kreowaniu wzrostu liczby ludności systematycznie wzrasta. Począwszy od 1992 roku, kiedy po raz pierwszy udział salda migracji w ogólnym przyroście liczby ludności był wyższy niż przyrostu naturalnego, zmiany w liczbie ludności UE odzwierciedlają głównie saldo migracji [Marcu 2011].

3. Bilans demograficzny krajów UE

W tabeli 1 zestawiono stan oraz zmiany liczby ludności w poszczególnych krajach członkowskich UE w 2011 roku (możliwie najbardziej aktualnym z punktu widzenia dostępności danych statystycznych).

Tabela 1. Bilans demograficzny krajów UE w 2011 roku (w tys.)

Kraj	Liczba ludności (stan na 1.01.2011)	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny	Saldo migracji	Przyrost rzeczywisty	Liczba ludności (stan na 1.01.2012)
Austria	8 404,3	78,1	76,5	1,6	37,1	38,8	8 443,0
Belgia	11 000,6	131,0	106,0	25,0	15,6	40,6	11 041,3
Bułgaria	7 369,4	70,8	108,3	-37,4	-4,8	-42,2	7 327,2
Cypr	839,8	9,6	5,5	4,1	18,1	22,3	862,0
Czechy	10 486,7	108,7	106,8	1,8	16,9	18,7	10 505,4
Dania	5 560,6	59,0	52,5	6,5	13,4	19,9	5 580,5
Estonia	1 340,2	14,7	15,2	-0,6	0,0	-0,5	1 339,7
EU-27	502 404,4	5 234,7	4 829,4	405,3	869,8	1 275,1	503 679,7
Finlandia	5 375,3	60,0	50,6	9,4	16,6	26,0	5 401,3
Francja	65 048,4	827,9	555,2	272,7	76,8	349,5	65 397,9
Grecja	11 309,9	106,8	110,7	-4,0	-15,0	-19,0	11 290,9
Hiszpania	46 152,9	469,2	383,6	85,6	-42,2	43,4	46 196,3
Holandia	16 655,8	180,1	135,7	44,3	30,2	74,5	16 730,3
Irlandia	4 569,9	74,7	29,0	45,7	-32,8	12,9	4 582,8
Litwa	3 052,6	34,4	41,0	-6,7	-38,2	-44,8	3 007,8
Luksemburg	511,8	5,6	3,8	1,8	11,0	12,8	524,9
Łotwa	2 074,6	18,8	28,5	-9,7	-23,1	-32,8	2 041,8
Malta	415,2	4,3	3,3	1,0	-0,1	0,9	416,1
Niemcy	81 751,6	662,7	852,3	-189,6	281,8	92,1	81 843,7
Polska	38 529,9	388,4	375,5	12,9	-4,3	8,6	38 538,4
Portugalia	10 572,2	96,9	102,8	-6,0	-24,3	-30,3	10 541,8
Rumunia	21 413,8	196,2	251,4	-55,2	-2,8	-58,0	21 355,8
Słowacja	5 392,4	60,8	51,9	8,9	3,0	11,9	5 404,3
Słowenia	2 050,2	21,9	18,7	3,2	2,1	5,3	2 055,5
Szwecja	9 415,6	111,8	89,9	21,8	45,5	67,3	9 482,9
Węgry	9 985,7	88,0	128,8	-40,7	12,8	-28,0	9 957,7
Wielka Brytania	62 498,6	807,8	552,2	255,5	235,4	490,9	62 989,6
Włochy	60 626,4	546,6	593,4	-46,8	241,1	194,3	60 820,8

Źródło: Jak do rysunku 2.

Liczba ludności w państwach unijnych w 2011 roku była zróżnicowana i wynosiła od ponad 80 mln w Niemczech do 0,4 mln na Malcie. Do najbardziej zaludnionych krajów członkowskich UE należą Niemcy, Francja, Wielka Brytania oraz Włochy, których mieszkańcy stanowią więcej niż połowę całkowitej populacji UE.

W 2011 roku liczba ludności UE jako całości zwiększyła się, jednak wzrost rozkładał się nierównomiernie w poszczególnych krajach. W dniu 1 stycznia 2012 roku w osiemnastu państwach odnotowano większą niż rok wcześniej liczbę mieszkańców, podczas gdy w pozostałych dziewięciu wielkość populacji zmniejszyła się. Najwyższy wskaźnik rzeczywistego wzrostu liczby ludności zanotowano na Cyprze, w Luksemburgu, Wielkiej Brytanii, Szwecji i Francji (więcej niż 5%, tj. dwukrotnie więcej niż średnio w UE). Największy spadek liczby ludności wystąpił na Łotwie (–16%) oraz Litwie (–14.8%).

Wzrost liczby ludności w większości krajów UE w 2011 roku był wynikiem dodatniego salda migracji (tabela 2). Najwyższe dodatnie saldo migracji odnotowano na Cyprze (21,3%) i w Luksemburgu (21,2%). Rzeczywisty przyrost liczby ludności był spowodowany głównie nadwyżką imigracji nad emigracją w Czechach, Danii, Austrii, Finlandii oraz Szwecji. Wzrost liczby ludności wynikał wyłącznie z dodatniego salda migracji w Niemczech

Tabela 2. Determinanty zmiany liczby ludności w krajach członkowskich UE w 2011 roku

Przyczyna zmiany liczby ludności	Kraj
Przyczyna wzrostu	
tylko przyrost naturalny	Irlandia, Hiszpania, Malta, Polska
głównie przyrost naturalny	Belgia, Francja, Holandia, Słowenia, Słowacja, Wielka Brytania
głównie saldo migracji	Czechy, Dania, Cypr, Luksemburg, Austria, Finlandia, Szwecja
tylko saldo migracji	Niemcy, Włochy
Przyczyna spadku:	
tylko przyrost naturalny	Estonia, Węgry
głównie przyrost naturalny	Bułgaria, Rumunia
głównie saldo migracji	Grecja, Łotwa, Litwa, Portugalia
tylko saldo migracji	–

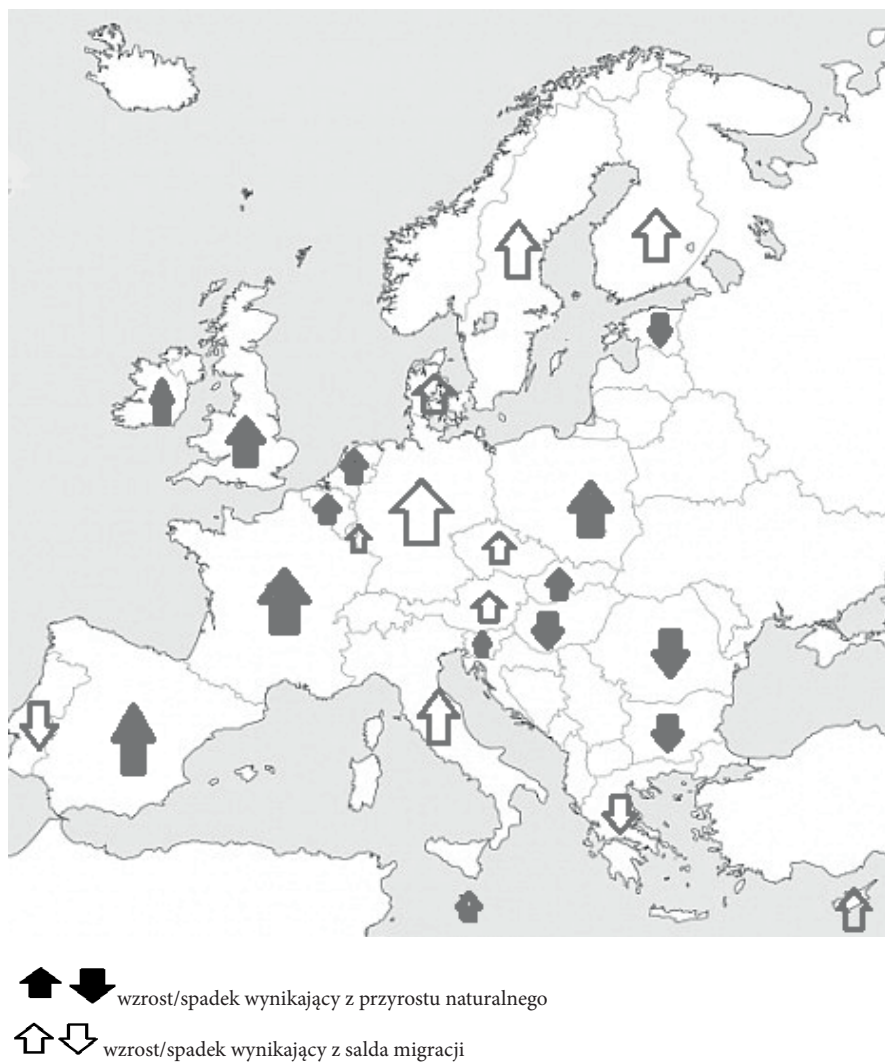
Źródło: [Eurostat 2013].

i Włoszech. Przyrost naturalny był natomiast jedyną determinantą wzrostu liczby ludności w Irlandii (najwyższy wskaźnik w UE – 10‰) oraz w Hiszpanii, Polsce i na Malcie.

Spadek liczby ludności wynikał głównie z ujemnego salda migracji w Grecji, Portugalii, na Łotwie i Litwie. Niski przyrost naturalny natomiast wpłynął na spadek ludności przede wszystkim w Estonii i na Węgrzech, ale także w Bułgarii i Rumunii.

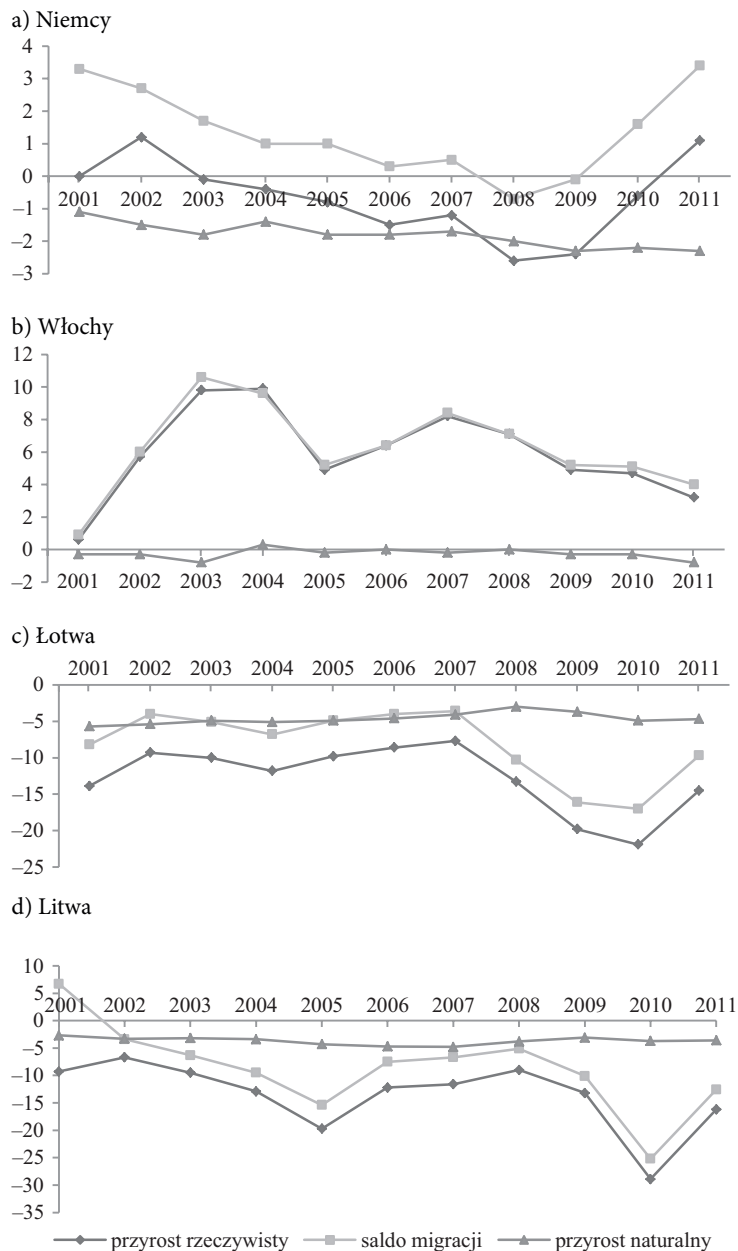
Migracje w ramach UE przyczyniają się do pogłębiania problemów demograficznych jednych państw, a poprawy innych (rysunek 3). Dla krajów, dla których w badanym roku najbardziej istotną determinantą zmiany liczby ludności było saldo migracji, dokonano analizy przyrostu ludności w dłuższym okresie (2001–2011). Analizie poddano zmiany liczby ludności w Niemczech i Włoszech – krajach, w których wskutek dodatniego salda migracji liczba ludności wzrosła, oraz na Łotwie i Litwie, gdzie ujemne saldo migracji było główną determinantą spadku liczby ludności. Analiza obejmowała rzeczywisty przyrost ludności i jego składowe, tj. przyrost naturalny i saldo migracji. Jak przedstawiono na rysunku 4, silne powiązanie przyrostu rzeczywistego z migracjami we wszystkich badanych krajach nie było zjawiskiem jednorocznym.

W Niemczech od 2002 roku przyrost rzeczywisty odzwierciedla saldo migracji. Na początku badanego okresu można zaobserwować tendencję spadkową zarówno w przyroście naturalnym, jak i w saldzie migracji. Od 2008 roku, pomimo dalszego spadku przyrostu naturalnego, liczba ludności Niemiec zaczęła wzrastać na skutek dodatniego salda migracji (rysunek 4a). Włochy w całym badanym okresie charakteryzują się rzeczywistym przyrostem ludności niemal tożsamym ze wskaźnikiem salda migracji, czego powodem jest bliski zera przyrost naturalny (rysunek 4b). Na Łotwie przyrost naturalny oscylował wokół poziomu –5‰. Wskaźnik salda migracji kształtował się wokół podobnej wartości do roku 2007, kiedy nastąpił gwałtowny wzrost emigracji z kraju, a wskaźnik salda migracji zmniejszył się trzykrotnie (do –15‰). Zmiana tej tendencji nastąpiła w 2010 roku, a w 2011 roku wskaźnik salda migracji osiągnął wartość –9,7‰ (rysunek 4c). W przypadku Litwy zmiany liczby ludności od 2002 roku odzwierciedlały zmiany salda migracji (rysunek 4d). Podczas gdy przyrost naturalny oscylował w granicach 0–5‰ w całym badanym okresie, w przypadku wskaźnika salda migracji odnotowano znacznie większą dynamikę – po początkowym spadku z 7‰ w 2001 do –10‰ w 2005 roku można zaobserwować wzrost w latach 2005–2008 (w granicach od –5 do –10‰), ponowny spadek do roku 2010 (do –25‰) i wzrost w latach 2010–2011 (do –12‰).

Rysunek 3. Zmiany liczby ludności w krajach członkowskich UE w 2011 roku

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu [2013e]

Rysunek 4. Zmiany liczby ludności w wybranych krajach w latach 2001–2011 (w ‰)

Źródło: Na podstawie danych statystycznych Eurostatu [2013a, 2014a, 2014b]

4. Obcokrajowcy w Unii Europejskiej

W niniejszym punkcie scharakteryzowano udział obcokrajowców w ogólnej liczbie mieszkańców UE. Analiza została przeprowadzona z wykorzystaniem najbardziej aktualnych danych statystycznych dostępnych w bazach Eurostatu.

Według danych Eurostatu w 2011 roku liczba ludności Unii Europejskiej wynosiła 502,5 mln. Na jej obszarze przebywało 33,3 mln obcokrajowców, co stanowiło 6,6% wszystkich jej mieszkańców. Większość cudzoziemców pochodzi spoza UE (20,5 mln), więcej niż 30% (12,8 mln) to obywatele innego kraju członkowskiego Wspólnoty [Eurostat 2013a].

Największą ogólną liczbę obcokrajowców odnotowano w Niemczech, gdzie w 2011 roku przebywało 7,1 mln obywateli innego kraju (jedną czwartą z nich stanowili Turcy). Drugim krajem pod względem ogólnej liczby cudzoziemców zamieszkujących państwa UE, była Hiszpania (5,6 mln), a kolejnymi Włochy (4,5 mln), Wielka Brytania (4,4, mln) i Francja (3,8 mln). Obcokrajowcy zamieszkujący tych pięć państw reprezentowali ponad 75% ich ogólnej liczby mieszkającej w UE.

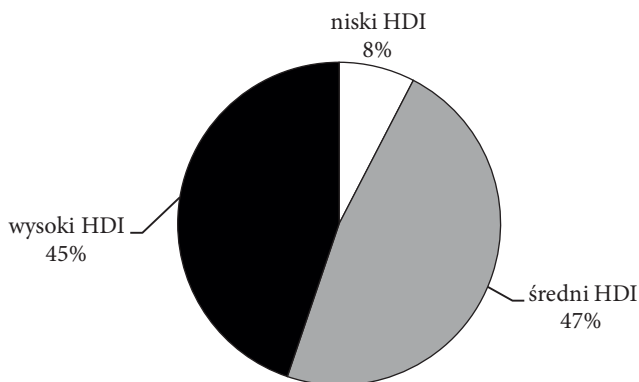
Relatywnie największy udział obcokrajowców w ogólnej liczbie mieszkańców zarejestrowano w Luksemburgu, gdzie jednak zdecydowana większość obcokrajowców pochodziła z innego kraju członkowskiego UE. Tak wysoki udział obcokrajowców w populacji Luksemburga należy wiązać z małą liczbą mieszkańców kraju oraz dobrze rozwiniętą gospodarką i rozbudowaną siecią administracji. Zdecydowana część obcokrajowców znajduje tu zatrudnienie na wysokich stanowiskach urzędniczych.

Z punktu widzenia zarówno analizy skutków migracji w krajach przyjmujących, zależnych między innymi od potencjału imigrantów, jak i badania przyczyn migracji, koniecznego do dalszego prognozowania zjawiska, istotna jest analiza pochodzenia imigrantów, w szczególności obywateli państw nienależących do UE.

Ponad 40% cudzoziemców mieszkających na obszarze UE pochodzi z krajów o wysokim wskaźniku rozwoju społecznego (*human development index* – HDI)². W większości pochodzą z Turcji, Albanii lub Rosji. Niemal połowę (47,6%) obcokrajowców w UE stanowią obywatele krajów o średnim

² Syntetyczny miernik opisujący efekty w zakresie społeczno-ekonomicznego rozwoju poszczególnych krajów. Do ich pomiaru służą następujące wskaźniki: oczekiwana długość życia, średnia liczba lat edukacji uzyskanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych, oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia, dochód narodowy *per capita* (w USD), liczony według parytetu nabywczego waluty (PPP USD) [UNDP 2013].

HDI (jedną piątą z nich stanowią obywatele Maroka). Najmniejszy udział w strukturze cudzoziemców w UE (7,6%) mają osoby pochodzące z krajów o najniższym wskaźniku rozwoju społecznego (rysunek 5) – jedna trzecia z nich ma obywatelstwo nigeryjskie lub irackie.

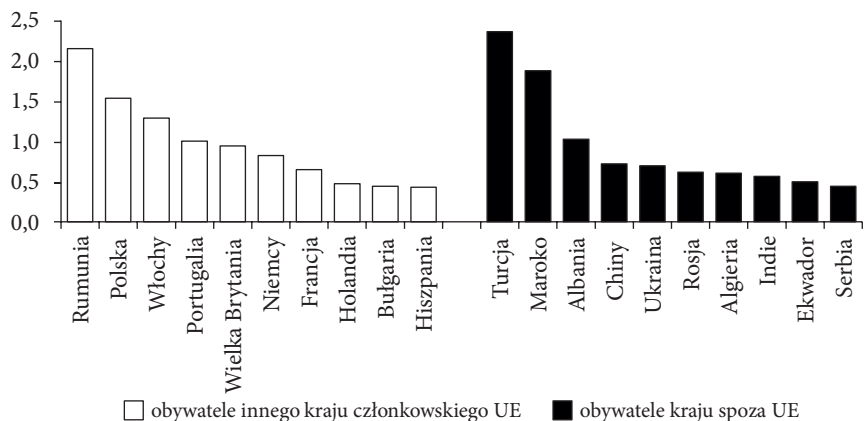
Rysunek 5. Obywatele państw nienależących do UE w odniesieniu do wskaźnika rozwoju społecznego (HDI), 2011 rok

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu [2011]

Spośród obcokrajowców mieszkających w UE w 2010 roku największą grupę stanowili Turcy (2,4 mln osób, 7,2% wszystkich cudzoziemców). Kolejną pod względem liczebności grupą cudzoziemców zamieszkujących w krajach członkowskich UE byli Rumuni (2,1 mln osób, 6,6% wszystkich cudzoziemców) oraz Marokańczycy (1,9 mln, 5,7% wszystkich cudzoziemców). Warto odnotować, że grupą obcokrajowców mieszkających w krajach członkowskich UE, w której liczebności zaobserwowano największy wzrost w latach 2001–2010, byli Rumuni (ich liczba zwiększyła się z 0,3 mln w 2001 roku do 2,1 mln w 2010 roku) – rysunek 6.

W wyniku rosnącej długości życia i niskiego wskaźnika urodzeń utrzymującego się przez wiele lat, struktura wiekowa populacji Unii Europejskiej jest coraz starsza. W tabeli 3 przedstawiono rozkład ludności UE według głównych grup wiekowych.

W 2010 roku ponad jedną piątą populacji krajów UE stanowiły osoby w wieku poniżej 19 lat, w wieku 20–64 lat było 61,3% ludności UE, a osoby powyżej 65. roku życia miały ponad siedemnaście procentowy udział w całkowitej liczbie ludności UE. Najwyższy odsetek osób najmłodszych (0–19 lat) odnotowano w Irlandii (27,5%), najniższy natomiast w Niemczech (8,8%). Największym udziałem osób powyżej 65. roku życia w strukturze społeczeństwa

Rysunek 6. Główne kraje pochodzenia obcokrajowców w UE – dane dla 2010 roku (w mln)

Źródło: [Eurostat 2013f]

Tabela 4. Struktura ludności UE według najważniejszych grup wiekowych – stan na 1 stycznia 1990 i 2010 roku (%)

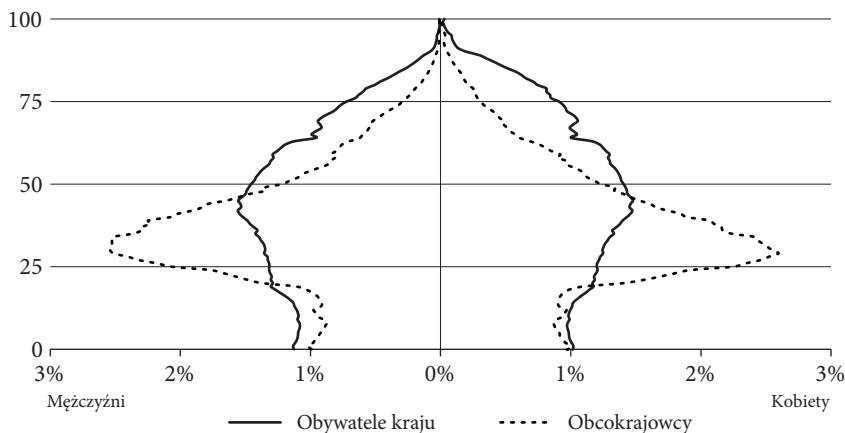
Grupa wiekowa	1990	2010
0–19 lat	26,7	21,3
20–64 lata	59,5	61,3
65 lat i więcej	13,7	17,4

Źródło: [Eurostat 2014a].

charakteryzowały się Niemcy (20,7%) oraz Włochy (20,2%). Najniższy odsetek osób starszych odnotowano w Irlandii (11,3%), Słowacji (12,3%) oraz na Cyprze (13,1%) [Eurostat 2010].

Prognozy demograficzne Eurostatu przewidują, że proces starzenia się społeczeństwa europejskiego będzie kontynuowany w kolejnych latach. Istotną rolę w łagodzeniu procesu starzenia się społeczeństwa mogą odegrać migracje. Z analizy struktury wiekowej wynika, że populacja imigrantów jest znacznie młodsza w porównywaniu z populacją obywateli UE (rysunek 7).

Rozkład wiekowy wśród cudzoziemców wykazuje zdecydowanie większą reprezentację osób w wieku od 20 do 47 lat. W 2010 roku mediana wieku dla cudzoziemców mieszkających w UE wynosiła 34,4 roku, podczas gdy dla całej ludności – 40,9 roku.

Rysunek 7. Struktura wiekowa populacji obywateli i cudzoziemców w UE, dane dla 2010 roku

Źródło: [Valiseva 2011]

Podsumowanie

Migracje międzynarodowe odgrywają coraz większą rolę w kształtowaniu stanu i struktury ludności w większości krajów członkowskich UE. Ruch migracyjny kreuje bilans demograficzny w wielu państwach Wspólnoty, wpływając na wzrost lub spadek liczby ludności oraz stosunek liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

W ostatnich latach, ze względu na problem starzenia się społeczeństwa europejskiego, szczególnego znaczenia nabiera zjawisko imigracji do krajów UE. Liczba cudzoziemców przebywających na obszarze UE systematycznie rośnie. W wielu państwach europejskich doszłoby do spadku liczby ludności, gdyby nie imigracja. Świadczy to o ważnej historycznej zmianie – przeobrażeniu Europy z regionu masowej emigracji w XIX wieku i na początku XX wieku w obszar docelowy dla strumieni migracyjnych napływających na dużą skalę z całego świata [Castles i Miler 2011].

Według prognoz [European Foundation 2010] po 2018 roku w gospodarkach krajów europejskich wystąpią znaczne braki w podaży pracy, a Unia Europejska będzie potrzebować stale coraz większej liczby obcokrajowców w wieku produkcyjnym w celu zrównoważenia wzrostu liczby emerytów. Przewiduje się, że w 2050 roku zapotrzebowanie na pracowników z krajów spoza Unii Europejskiej sięgnie około 130 milionów osób.

Zdecydowaną większość imigrantów stanowią osoby w wieku produkcyjnym, które mogą uzupełniać niedobory na rynku pracy, ale także odmłodzić społeczeństwo europejskie [European Foundation 2010].

Konsekwencją rosnącej skali zjawiska migracji w Unii Europejskiej jest potrzeba prowadzenia skutecznej polityki migracyjnej, zależnej od wielkości i struktury strumienia przepływu ludności, oraz wprowadzenia proaktywnej polityki integracji imigrantów. Niezbędne jest także prowadzenie nie tylko debaty dotyczącej roli imigracji w przeciwdziałaniu zjawisku starzenia się społeczeństwa w UE na szczeblu europejskim, ale także debaty z państwami pochodzenia imigrantów [Komunikat Komisji 2005].

Bibliografia

- Budnikowski, A., 2001, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa.
- Castles, S., Miller, M.J., 2011, *Migracje we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Duszczyk, M., 2011, *Polityka migracyjna Unii Europejskiej oraz swobodny przepływ pracowników*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.
- Duszczyk, M., 2012, *Polska polityka migracyjna a rynek pracy*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.
- European Foundation for the improvement of Living and Working Conditions, 2010, *Demography Change and Work in Europe*, <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveyreports/EU0902019D/EU0902019D.pdf> [dostęp: 29.01.2014].
- Eurostat, 2010, *Demography Report. Older, More Numerous and Diverse Europeans*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KE-ET-10-001 [dostęp 27.01.2014].
- Eurostat, 2011, *Non-EU Citizens Analysed by Level of Human Development Index (HDI)* [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/File:Non-EU_citizens_analysed_by_level_of_human_development_index_\(HDI\),_EU-27,_2011_\(1\)_\(%25\).png](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/File:Non-EU_citizens_analysed_by_level_of_human_development_index_(HDI),_EU-27,_2011_(1)_(%25).png) [dostęp: 27.03.2013].
- Eurostat, 2013a, *Crude Rate of Population Change*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00006&plugin=1> [dostęp: 20.01.2014].
- Eurostat, 2013b, *Demographic Balance and Crude Rates* http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en [dostęp: 27.03.2013].
- Eurostat, 2013c, *Immigration by Sex, Age Group and Citizenship*, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_imm1ctz&lang=en [dostęp: 27.03.2013].

- Eurostat, 2013d, *Migration and Migrant Population Statistics Information*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Further_Eurostat_information [dostęp: 29.03.2013].
- Eurostat, 2013e, *Population and Population Change Statistics*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_and_population_change_statistics [dostęp: 12.04.2013].
- Eurostat, 2013f, *Population on 1 January*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001> [dostęp: 27.03.2013].
- Eurostat, 2013g, *Statystyki dotyczące migracji i migrantów*, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/pl [dostęp: 29.03.2013].
- Eurostat, 2014a, *Crude Rate of Net Migration Plus Adjustment*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde230&plugin=1> [dostęp: 30.01.2014].
- Eurostat, 2014b, *Natural population change*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00007> [dostęp: 20.01.2014].
- Lee, E.S., 1966, *A Theory of Migration*, Demography, vol. 3, no. 1, s. 47–57.
- Komunikat Komisji, 2005, *Zielona Księga. Wobec zmian demograficznych: nowa solidarność między pokoleniami*, 2005, Bruksela, COM (2005)94.
- Marcu, M., 2011, *Population Grows in Twenty EU Member States, Population and Social Conditions*, Eurostat, Statistic in Focus 382011, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-11-038 [dostęp: 27.03.2013].
- Oczki, J., 2002, *Migracyjne efekty integracji Polski z Unią Europejską*, Ministerstwo Polityki Społecznej, Rynek Pracy, nr 4 (124).
- Okólski, M., Fihel, A., 2012, *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Piklikiewicz, M., 2000, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze na przełomie wieków*, Difin, Warszawa.
- UNDP, 2013, *Human Development Index*, <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi> [dostęp: 3.04.2013].
- Vasileva, K., 2011, *6.5% of the EU Population Are Foreigners and 9.4% Are Born Abroad, Population and Social Condition*, Eurostat, Statistic in Focus 34, p.3, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-11-034 [dostęp: 27.03.2013].